

„Outdoor Education PO POLSKU”

KATARZYNA JÄMSÄ
NATALIA JĘDRZEJCZAK

Projekt był skierowany do nauczycieli, dyrektorów szkół i innych edukatorów, a jego głównym celem było dostarczenie narzędzi i zasobów potrzebnych do włączenia edukacji na świeżym powietrzu do ich praktyki pedagogicznej.

Kluczowe założenia projektu to m.in.:

1. Edukacja outdoorowa to skuteczny sposób promowania zaangażowania uczniów i nauczycieli w aktywności szkolne oraz w procesy tworzenia relacji z otoczeniem.
2. Edukacja outdoorowa może pomóc uczniom rozwinąć ważne umiejętności przekrojowe – społeczne i emocjonalne, takie jak praca zespołowa, rozwiązywanie problemów i pewność siebie.
3. Edukacja outdoorowa powinna być dostosowana do realizowanej podstawy programowej oraz do różnych grup wiekowych i prowadzona w różnych środowiskach naturalnych, w tym w parkach, lasach i miejskich terenach zielonych.

EFEKTY INNOWACJI

Od momentu powstania koncepcja „Outdoor Education PO POLSKU” odnosi znaczące sukcesy w promowaniu i wdrażaniu edukacji outdoorowej w polskich szkołach i przedszkolach.

„Outdoor Education PO POLSKU – wprowadzanie edukacji outdoorowej do programu nauczania – przedszkoli, szkół podstawowych i ponadpodstawowych” to innowacja zrealizowana w roku szkolnym 2021/2022 przez Fundację Finnway Polska i sieć ekspertów edukacji outdoorowej w Polsce i w Finlandii, mająca na celu promocję i wdrażanie edukacji outdoorowej w polskich szkołach i przedszkolach. Problemem, którego dotyczył projekt, był brak *outdoor education* w polskim programie nauczania. O skali problemu fundacja wnioskowała na podstawie wielu polskich źródeł, takich jak książka R. Michalak i T. Parczewskiej „(Nie) obecność *outdoor education* w kształceniu szkolnym” (2019) oraz licznych wywiadów z nauczycielami i uczniami, przeprowadzonych na etapie wstępnym.

„OUTDOOR EDUCATION PO POLSKU”

Fotografia 1. Źródło: Fundacja Finnway Polska

Jednym z kluczowych osiągnięć projektu było opracowanie kompleksowego programu edukacji na świeżym powietrzu, który można dostosować do różnych przedmiotów i grup wiekowych. Program nauczania obejmuje cele nauczania, materiały dydaktyczne i narzędzia oceny. Wszystkie materiały, w tym przykładowe scenariusze lekcji i „Przewodnik *Outdoor Education PO POLSKU* – wprowadzanie edukacji outdoorowej do programu nauczania – przedszkoli, szkół podstawowych i ponadpodstawowych” są ogólnodostępne w zasobach internetowych (popojutrze2.pl).

W ramach projektu zapewniono szkolenia i wsparcie dla nauczycieli i edukatorów, w tym warsztaty, seminaria i zasoby internetowe. Pomogło to w budowaniu potencjału i wiedzy w zakresie edukacji na świeżym powietrzu wśród polskich pedagogów.

Projekt pomógł wdrożyć programy edukacji plenerowej w szeregu szkół i przedszkoli w całym kraju, przede wszystkim w Wielkopolsce. Programy zajęć w terenie zapewniły uczniom cenne doświadczenia

edukacyjne i pomogły promować zaangażowanie, umiejętności społeczne i osiągnięcia w nauce.

W roku szkolnym 2022/2023 utworzona została przy XXI Liceum Ogólnokształcącym w Poznaniu pierwsza w Polsce klasa o specjalności architektura & design z elementami nauczania outdoorowego.

W ramach projektu współpracowano z wieloma zainteresowanymi stronami, w tym ze szkołami, przedszkolami, władzami lokalnymi i grupami społecznymi. Ta współpraca pomogła zbudować wsparcie i rozpęd dla edukacji na świeżym powietrzu w Polsce. Nauczyciele i inni pedagodzy zgłaszali zwiększone zaangażowanie i motywację wśród uczniów, a także poprawę umiejętności społecznych i emocjonalnych. Uczniowie sygnalizowali również większą radość z doświadczeń edukacyjnych i głębszy związek ze światem przyrody. Obserwacje i wnioski z projektu sugerują, że edukacja na świeżym powietrzu ma potencjał, aby być wartościowym i skutecznym narzędziem edukacyjnym w polskich szkołach i przedszkolach.

KATARZYNA JÄMSÄ • NATALIA JĘDRZEJCZAK

POTENCJAŁ OUTDOOR EDUCATION

Innowacja rzeczywiście może być kompleksową odpowiedzią na problem braku edukacji plenerowej w szkole. Obecny system edukacyjny jest krytykowany za brak nacisku na uczenie się przez doświadczenie i umiejętności praktyczne, a włączenie edukacji na świeżym powietrzu może być innowacyjnym rozwiązaniem tego problemu.

Edukacja na świeżym powietrzu to forma uczenia się, która odbywa się poza tradycyjnymi klasami, na przykład w środowisku naturalnym, podczas zajęć przygodowych i sportów na świeżym powietrzu. Zapewnia uczniom możliwości rozwijania umiejętności i wiedzy poprzez praktyczne doświadczenia. Wykazano, że przynosi uczniom liczne korzyści, w tym lepsze wyniki w nauce, zwiększoną motywację i zaangażowanie, realne umiejętności społeczne i lepsze zdrowie psychiczne. Innowacje mogą przybierać formę nowych technologii i narzędzi, które mogą poprawić wrażenia z edukacji na świeżym powietrzu, takich jak aplikacje mobilne, rzeczywistość wirtualna i rzeczywistość rozszerzona. Technologie te można wykorzystać do tworzenia interaktywnych i wciągających doświadczeń edukacyjnych na świeżym powietrzu, dzięki czemu nauka jest dla uczniów przyjemniejsza i bardziej wciągająca.

Ponadto innowacja może również obejmować rozwój nowych metodologii nauczania, które włączają edukację na świeżym powietrzu do programu nauczania. Na przykład uczenie się oparte na projektach może być wykorzystywane do łączenia nauki w klasie z doświadczeniami w świecie rzeczywistym, a uczenie się usług może być wykorzystywane do łączenia prac społecznych i ochrony środowiska z edukacją na świeżym powietrzu. Innym nowatorskim podejściem jest wykorzystanie edukacji na świeżym powietrzu do promowania nauczania interdyscyplinarnego, w ramach którego uczniowie mogą poznawać różne przedmioty, takie jak nauki ścisłe, historia i kultura, w kontekście środowiska naturalnego. Może to pomóc uczniom rozwinąć

„OUTDOOR EDUCATION PO POLSKU”

bardziej holistyczne zrozumienie otaczającego ich świata. Podsumowując, włączenie edukacji na świeżym powietrzu do edukacji szkolnej może być innowacyjnym rozwiązaniem problemu braku nauki praktycznej i opartej na doświadczeniu w tradycyjnych warunkach klasowych. Dzięki wykorzystaniu nowych technologii, metodologii nauczania i podejść interdyscyplinarnych edukacja na świeżym powietrzu może zapewnić uczniom angażujące i przemieniające doświadczenia edukacyjne, które mogą pomóc im rozwinąć niezbędne umiejętności i wiedzę.

Zarówno Fundacja Finnway Polska, jak wielu ekspertów edukacji outdoorowej inspirowane są zagranicznymi modelami edukacji outdoorowych – głównie fińską, szkocką i japońską.

JAK TO ROBIĄ W FINLANDII?

W Finlandii edukacja na świeżym powietrzu jest wysoko ceniona i od dziesięcioleci stanowi integralną część krajowego programu nauczania. Fińscy

pedagodzy uznają znaczenie doświadczeń edukacyjnych opartych na przyrodzie w promowaniu holistycznego rozwoju uczniów i ogólnego dobrego samopoczucia. Edukacja na świeżym powietrzu nie jest odrębnym przedmiotem w fińskim programie nauczania, ale jest zintegrowana z różnymi przedmiotami, takimi jak wychowanie fizyczne, biologia, geografia i nauki społeczne. Na przykład uczniowie mogą dowiedzieć się o ekosystemie i zrównoważeniu środowiskowym, eksplorując lokalne lasy lub uczestnicząc w zajęciach na świeżym powietrzu, takich jak jazda na nartach, wędrowki w rakietach śnieżnych i biwakowanie w ramach wychowania fizycznego. Fiński system edukacji kładzie również nacisk na stosowanie metod uczenia się opartych na doświadczeniu i dociekaniach, które dobrze wpisują się w zasady edukacji na świeżym powietrzu. Uczniowie są zachęceni do uczenia się przez działanie, tworzenia powiązań między nauką w klasie a światem przyrody. W Finlandii edukacja na świeżym powietrzu jest postrzegana nie tylko jako sposób promowania nauki akademickiej, ale także jako sposób na poprawę rozwoju społecznego

Fotografia 4. Źródło: Fundacja Finnway Polska

KATARZYNA JÄMSÄ • NATALIA JĘDRZEJCZAK

i emocjonalnego uczniów. Uważa się, że spędzanie czasu na łonie natury może pomóc uczniom rozwinąć poczucie odpowiedzialności, pewność siebie i empatię. Ponadto fińscy pedagodzy uznają rolę edukacji na świeżym powietrzu w promowaniu zdrowia fizycznego i dobrego samopoczucia. W Finlandii panuje kultura aktywności na świeżym powietrzu, a szkoły często organizują zajęcia na świeżym powietrzu, z których mogą korzystać uczniowie w każdym wieku i o różnych umiejętnościach. Ogólnie fińska edukacja na świeżym powietrzu jest postrzegana jako istotny aspekt krajowego systemu edukacji. Fińscy nauczyciele uważają, że edukacja na świeżym powietrzu może zapewnić uczniom cenne doświadczenia edukacyjne i przyczynić się do ich ogólnego rozwoju.

Szczególnie ważna w edukacji outdoorowej jest realizacja podstawy programowej w zgodzie z zainteresowaniami dzieci oraz działanie metodą projektową. Samo prowadzenie zajęć w formie wycieczek stwarza przestrzeń nie tylko do uczenia się danego przedmiotu, ale przede wszystkim do odkrywania świata. Dodatkowo ważna jest także relacyjność, gdyż wierzymy, że podstawą rozwoju dziecka są

właśnie relacje. Ważne jest, aby podczas zajęć wyeliminować współzawodnictwo. Rywalizacja ma szkodliwy wpływ na uczniów. Z tego powodu istotne jest, żeby zarówno dzieci uzdolnione, jak i te, które osiągają słabsze wyniki w nauce, kształciły się razem w atmosferze równości. Ważne jest, aby każdy uczeń wiedział, że ma swoje mocniejsze lub słabsze strony i nikt nie jest lepszy lub gorszy od innych. Jest to model zgodny z edukacją fińską.

WYZWANIA

Efekty projektu „*Outdoor Education PO POLSKU*” są bardzo budujące. Nadal jednak istnieją wyzwania, którymi należy się zająć, w tym finansowanie, infrastruktura oraz wsparcie szkolenia i rozwoju nauczycieli.

Jednym z problemów, który trzeba pokonać, jest uprzedzenie nauczycieli, że lekcja 45-minutowa nie starczy na przeprowadzenie zajęć w terenie. Wówczas zachęcamy do łączenia programu różnych przedmiotów i ustalania wspólnego wyjścia. Idealnie komponuje się matematyka z przyrodą, a nawet biologia z historią. W tworzeniu scenariuszy

Fotografia 5. Źródło: Fundacja Finnway Polska

„OUTDOOR EDUCATION PO POLSKU”

Fotografia 6. Źródło: Fundacja Finnway Polska

zajęć ważna jest otwartość i pomysłowość. Oczywiście wymaga to odpowiedniego wcześniejszego planowania.

Prowadzenie edukacji outdoorowej wymaga właściwego przygotowania. Dotyczy ono odpowiedniego ubioru uczniów i nauczycieli, który umożliwi prowadzenie zajęć w każdych warunkach pogodowych. Szczególne ważne jest nastawienie rodziców, którym warto przedstawić, że nauka, np. w deszczu czy na mrozie jest bezpieczna dla zdrowia dziecka. W szkole powinny być przekazane rodzicom informacje na temat odpowiedniego przygotowania ich dzieci. Idealny zestaw to: odzież termiczna, czapka, rękawiczki, szalik, kombinezon zimowy, kurtka przeciwdeszczowa, spodnie przeciwdeszczowe, kalosze, przeciwstoneczne nakrycie na głowę.

Wdrażanie edukacji na świeżym powietrzu w polskich szkołach i przedszkolach wymaga kompleksowego podejścia, które obejmuje wielu interesariuszy, w tym nauczycieli, administratorów szkół, decydentów i rodziców. Oto kilka kroków, które

można podjąć, aby promować i wdrażać edukację na świeżym powietrzu w polskich szkołach i przedszkolach:

1. Podnieść świadomość nauczycieli, administratorów szkół, decydentów i rodziców na temat korzyści płynących z edukacji na świeżym powietrzu, takich jak lepsze: wyniki w nauce, umiejętności społeczne i zdrowie psychiczne.
2. Opracować ramy lub wytyczne dotyczące włączenia edukacji na świeżym powietrzu do programu nauczania. Powinno to obejmować szczegółowe cele, efekty uczenia się i metody oceny skuteczności programów edukacji na świeżym powietrzu.
3. Zapewnić nauczycielom szkolenia i zasoby, aby pomóc im włączyć edukację na świeżym powietrzu do ich praktyki pedagogicznej. Może to obejmować warsztaty, kursy online i dostęp do zasobów takich jak plany lekcji, przewodniki po zajęciach i sprzęt.

KATARZYNA JÄMSÄ • NATALIA JĘDRZEJCZAK

4. Współpracować z lokalnymi organizacjami, firmami i grupami społecznymi, aby rozwijać partnerstwa, które mogą wspierać wdrażanie edukacji na świeżym powietrzu. Na przykład partnerstwo z lokalnym parkiem lub rezerwatem przyrody może zapewnić uczniom możliwość angażowania się w zajęcia na świeżym powietrzu i poznawania przyrody.
5. Zapewniać finansowanie i wsparcie programów edukacji na świeżym powietrzu z budżetów szkolnych, dotacji i innych źródeł. Może to obejmować inwestowanie w sprzęt outdoorowy, szkolenie personelu i transport na wycieczki terenowe.
6. Dbać o zaangażowanie rodziców w planowanie i wdrażanie programów edukacyjnych na świeżym powietrzu. Zachęcać rodziców do zapoznania się z programem zajęć na świeżym powietrzu i przekazywać informacje zwrotne na temat skuteczności tych programów.
7. Regularnie oceniać skuteczność programów edukacyjnych na świeżym powietrzu i w razie potrzeby wprowadzać poprawki. Może to obejmować zbieranie informacji zwrotnych od uczniów, rodziców i nauczycieli oraz wykorzystywanie tych opinii do ulepszania programów.

Podsumowując, wdrażanie edukacji na świeżym powietrzu w polskich szkołach i przedszkolach wymaga kompleksowego i opartego na współpracy podejścia. Dzięki współpracy i inwestowaniu w programy edukacyjne na świeżym powietrzu, szkoły i przedszkola mogą zapewnić uczniom cenne doświadczenia edukacyjne, które sprzyjają ogólnemu rozwojowi i dobremu samopoczuciu.

NOWE PRZEDSIĘWZIĘCIE

Od lutego 2023 Fundacja Finnway Polska wraz z Fundacją Inspekt, przy wsparciu partnerów lokalnych i międzynarodowych, rozpoczęła cykliczny program szkoleń dla nauczycieli przy ośrodku @FinlandiaSPOT w Klinach k. Poznania oraz przy centrum edukacji outdoorowej Oivanki w Kuusamo.

Oivanki Outdoor Education Centre to centrum szkoleniowe dla edukatorów pracujących z młodzieżą, zlokalizowane w regionie Oulu w Finlandii. Ma ono na celu zapewnienie edukatorom możliwości rozwijania umiejętności i wiedzy w obszarze edukacji na świeżym powietrzu, ze szczególnym uwzględnieniem pracy z młodzieżą. Jedną z kluczowych cech Oivanki jest atrakcyjne środowisko do nauki na świeżym powietrzu. Ośrodek otoczony jest przyrodą, z dostępem do lasów, jezior i innych terenów zielonych. Dzięki temu nauczyciele mogą osobiście doświadczyć edukacji na świeżym powietrzu i lepiej zrozumieć jej korzyści i potencjalne zastosowania. Oivanki oferuje szereg programów szkoleniowych dla edukatorów pracujących z młodzieżą, w tym warsztaty, seminaria i kursy długoterminowe. Programy te obejmują różnorodne tematy związane z edukacją na świeżym powietrzu i pracą z młodzieżą, takie jak przywództwo, dynamika grupy, zarządzanie ryzykiem i edukacja środowiskowa. Centrum oferuje również szereg praktycznych zajęć szkoleniowych, takich jak wędrówki, biwakowanie, spływy kajakowe i jazda na nartach, które zapewniają nauczycielom możliwość zdobycia nowych umiejętności na świeżym powietrzu i praktycznego doświadczenia w prowadzeniu i ułatwianiu zajęć na świeżym powietrzu.

W nowym projekcie zależy nam na kształceniu osób myślących w sposób naukowy, edukacji przez doświadczenie, kontakcie ze specjalistami stawiającymi na wysoki poziom merytoryczny oraz ze sprzętem specjalistycznym. Prezes fundacji Katarzyna Jämsä serdecznie zaprasza polskich partnerów zajmujących się edukacją outdoorową do szeroko pojętej współpracy. •

KATARZYNA JÄMSÄ – prezes Fundacji Na Rzecz Promocji Kultury, Gospodarki i Edukacji Fińskiej i Polskiej Finnway Polska. Koordynatorka projektów międzynarodowych na fińskiej uczelni Centria UAS.

NATALIA JĘDRZEJCZAK – ekolog roślin i etnobotanik, prezes Fundacji Laboratorium Sztuki i Dziedzictwa „Inspekt”, aktywna działaczka Centrum Edukacji Regionalnej Kasztelania Ostrowska.